
**MUSTIALASTA VALMISTUNEIDEN AGROLOGIEN
VALMIUDET KEHITTÄÄ OMAA MAATILAA**

Mustialassa 27.4.2010 järjestetyn ryhmähaastattelutilaisuuden perusteella

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Maaseutuelinkeinojen ko

Mustiala, työn hyväksymispäivä

Aleksi Stenroos

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Mustiala

Työn nimi Mustialasta valmistuneiden agrologien valmiudet kehittää omaa maatilaa

Tekijä Aleksi Stenroos

Ohjaava opettaja Marketta Ranta

Hyväksytty _____._____.20____

Hyväksyjä

Mustiala
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Maatilatalouden suuntautumisvaihtoehto

Tekijä	Aleksi Stenroos	Vuosi 2011
Työn nimi	Mustialasta valmistuneiden agrologien valmiudet kehittää omaa maatilaa	

TIIVISTELMÄ

Maatalous on muuttumassa pienistä maatiloista suuremmiksi maaseutuyrityksiksi ja tästä syystä koulutuksen merkitys on korostunut. Tehokkuuden ja tuottavuuden merkitys on suuri. Työni tutkimusosiossa hain vastauksia valmistuneiden agrologien mielipiteisiin heidän valmiuksistaan kehittää omia maatilojansa. Tutkimus kartoittaa, miten he ovat hankkineet tietonsa ja taitonsa johtamiseen ja kehittämiseen sekä millaista kehitystyötä he ovat tehneet.

MTT:llä on käynnissä Ensimmäiset kymmenen vuotta maaseutuyrittäjänä –tutkimus, jonka alaisuuteen oma työni kuuluu. Työni aloitin järjestämällä ryhmähaastattelutilaisuuden yhdessä MTT:n kanssa. Haastattelutilaisuuteen osallistui viisi Mustialasta valmistunutta agrologia, jotka toimivat tällä hetkellä maaseutuyrittäjinä. Tilaisuuden tarkoituksena oli saada mahdollisimman hyvin haastateltavien omia mielipiteitä esille ensimmäisistä vuosista yrittäjänä. Tästä aineistosta poimin omaa työtäni varten haastateltavien mielipiteitä omista kyvyistään kehittämistyöhön.

Tutkimukseni pohjautuu kvalitatiiviseen tutkimusmenetelmään. Työni teoriaosuudessa käsittelen näkyvää ja hiljaista tietoa, oppimista sekä perhevielijmien kehityskaarta. Kehittämistyö on aktiivisimmillaan yleensä yrityksen elinkaaren alkupäässä. Kehittäminen alkaa kuitenkin pienistä asioista ja vasta muutamien vuosien jälkeen toteutetaan suurempia suunnitelmia. Tutkimusmateriaali on varsin suppea, joten tulokset saattaisivat olla hieman erilaiset laajemman aineiston ansiosta.

Avainsanat maaseutuyritys, koulutus, kehittäminen

Sivut 24 s, + liitteet 2 s.

MUSTIALA

Degree Programme in Agricultural and Rural Industries

Agriculture Option

Author

Aleksi Stenroos

Year 2011**Subject of Bachelor's thesis**

The capabilities of Mustiala Bachelor Degree graduates in Agrology for developing their own farms

ABSTRACT

Agriculture has changed from small farms to larger agricultural enterprises and therefore the significance of education has increased. The meaning of efficiency and productivity are elevated. This analysis is made to find opinions from graduated agrology students how they see their capabilities to develop their own farms. The study also investigates how they have acquired their knowledge and skills to lead and develop their farms and what kind of development they have done.

The research is underway at Agrifood Research Finland how novice rural entrepreneurs settle in and how they succeed to generate working agricultural enterprises during their first ten years. I started my study to organize a five-person group interview meeting in cooperation with Agrifood Research Finland. There were five graduated agrology students at a group interview session. The basis of this interview was to get opinions from the attendees to first years of being an entrepreneur. I investigate on the basis of this material how they really see their readiness for leading their own agricultural enterprises.

This analysis has been made with qualitative analysis methods. Theory part in this analysis is to introduce the means of implicit and explicit knowledge, learning and trajectory of family farm. Many changes to the business are made during the first years. The major changes are made after long shape ups that arise from these minor changes. The small amount of interview material lead to a conclusion that if there were more material the results might have been of course different.

Keywords Agricultural enterprise, education, development**Pages** 24 p + appendices 2 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	OPINNÄYTETYÖ OSANA MTT:N TUTKIMUSTA.....	2
2.1	Mahdollisuuksien maaseutu - ohjelma.....	2
2.2	Ensimmäiset kymmenen vuotta maaseutuyrittäjänä.....	3
3	TEOREETTINEN TAUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET.....	4
3.1	Maaseutu ja maaseutuyrittäjä.....	4
3.2	Agrologi AMK koulutus.....	4
3.3	Yrityksen kehityskaari sukupolvenvaihdoksessa.....	5
3.4	Tieto ja oppiminen.....	6
4	AINEISTO JA MENETELMÄ.....	8
4.1	Tutkimusmenetelmä.....	8
4.2	Tilaisuuden tarkoitus.....	9
4.3	Tilaisuuden tavoitteet.....	9
4.4	Kutsuttavien henkilöiden valinta.....	9
4.5	Tilaisuuden järjestäminen.....	10
4.6	Kutsutut henkilöt.....	12
4.7	Ryhmähaastattelutilaisuuden väittämät.....	13
5	RYHMÄHAASTATTELUAINIESTO ANALYSOINTI.....	14
5.1	Johtamisen opiskelu.....	14
5.2	Opetuksen soveltaminen omalla tilalla/oman itsensä kehittäminen.....	14
5.3	Opiskeluaikana tapahtunut tilan kehittäminen ja asennemuutokset.....	15
5.4	Suunta haastateltavien omien maatalojen kehittämisessä.....	17
5.5	Työssä jaksamisen parantaminen.....	20
5.6	Koulutuksen kehittämissuhteet.....	21
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	23
	LÄHTEET.....	25

- Liite 1 Ryhmähaastattelutilaisuuden väittämät
Liite 2 Ryhmähaastattelutilaisuuden ohjelma

1. JOHDANTO

Maatalousyrittäjä on useimmissa tapauksissa kotoisin maatilalta ja toimii jatkajana kotitilallansa, joka on ostettu vanhemmilta sukupolvenvaihdoksen kautta. Nykyään lainsäädäntö edellyttää viljelijältä maatalousalan koulutusta ja esimerkiksi joka kolmas agrologi toimii yrittäjänä omalla maatilallaan.

Maatiloilla tapahtuvan sukupolvenvaihdoksen jälkeistä aikaa ei ole juuriakaan tutkittu. Tähän osa-alueeseen paneutuu Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) Ensimmäiset kymmenen vuotta maaseutuyrittäjänä -tutkimus. Oma työni on osana tätä tutkimusta ja tarkoituksena on selvittää ja tutkia, miten Mustialasta valmistuneet, viljelijöinä toimivat agrologit ovat hankkineet tietoja ja taitoja maatilansa kehittämistä ja johtamista varten. Koulussa luennoilla opitun lisäksi oppia on saatu omalta kotitilalta ja vanhemmilta, opintoihin liittyvistä harjoitteluista, muilta opiskelijoilta, neuvontajärjestöiltä sekä muilta alan yrityksiltä. Varsinkin Mustialassa opiskeluyhteisö on tiivis ja opiskeluaikaiset suunnitelmat johtavat usein oikeisiin yhteistyökuvioihin. Opiskeluaikana luodaan verkostoja ja ystävyyssuhteita, usein koko eliniäksi. Muiden opiskelijoiden merkitys vertaistukena on suuri.

Keräsin aineistoa työtäni varten Mustialassa keväällä 2010 pidetystä ryhmähaastattelutilaisuudesta, jonka järjestin yhteistyössä MTT:n sekä koulun henkilökunnan kanssa. Ryhmähaastattelutilaisuutta varten kutsuin 5 Mustialasta valmistunutta agrologia. Kriteerinä oli, että haastateltavat olisivat toimineet viljelijöinä korkeintaan kymmenen vuotta. Tilaisuudessa keskusteltiin vapaasti kuuden eri väittämän alla, yhdestä väittämästä kerrallaan. Työlläni ei lähtökohtaisesti ollut olettamuksia, vaan tutkimus nojaa täysin haastateltavien mielipiteisiin ja tärkeinä pitämiin asioihin. Tällainen, kvalitatiivinen, tutkimus tuo usein esille myös sellaisia seikkoja, joita ei valmiilla kyselylomakkeella pystyisi selvittämään. Työni lopullinen aihe muotoutui vasta myöhemmin, kun olin ensin kunnolla tutustunut ryhmähaastattelutilaisuudesta saamaani aineistoon.

1 OPINNÄYTETYÖ OSANA MTT:N TUTKIMUSTA

Työni toimeksianto on tullut MTT:ltä ja on osana Ensimmäiset kymmenen vuotta maaseutuyrittäjänä -tutkimusta, joka on osa suurempaa Mahdollisuuksien maaseutu -ohjelmaa. MTT:n tutkimus paneutuu sukupolvenvaihdoksen jälkeiseen aikaan, jota ei ole aikaisemmin juurikaan tutkittu. Omassa työssäni käsittelen aikaa ennen ja jälkeen sukupolvenvaihdosta kartoittamalla maaseutuyrityksen kehitystyöhön vaadittavien taitojen alkuperää ja kehitystä sekä taitojen soveltamista oman yrityksen kehitystyössä.

1.1 Mahdollisuuksien maaseutu -ohjelma

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus on käynnistänyt vuonna 2008 Mahdollisuuksien maaseutu -nimisen ohjelman. Ohjelman tavoitteena on lisätä maaseudun elinvoimaisuutta tuottamalla monitieteistä tutkimustietoa. Tutkimusaineisto tulee omalta osaltaan tukemaan maaseudun yritystoiminnan kasvua, maaseudun eri toimijoiden verkostoitumista, aluekehitystä sekä yhteiskunnallista ohjausta.

Tutkimusohjelma pyrkii selvittämään, mihin suuntaan erilaiset maaseutualueet ovat kehittymässä Suomessa ja miten niiden kehitystä voidaan turvata ja edistää. Ohjelmassa keskitytään maaseudun yritysten ja elinkeinojen muutokseen sekä niitä koskevan yhteiskunnallisen ohjauksen tutkimukseen. Sen tuottamaa tietoa, visioita ja toimintasuunnitelmia käytetään suuntaamaan poliittista päätöksentekoa.

Mahdollisuuksien maaseutu -ohjelma tähtää tulevaisuuteen, mutta sen perustana on vahva nykytilan ilmiöiden ja niiden riippuvuuksien tuntemus. Se pyrkii ennakoimaan kehitystä sekä etsimään uusia ratkaisuja maaseudun toimintojen, elinkeinon ja infrastruktuurin vahvistamiseksi. Tavoitteena on valmistautua laaja-alaisesti toimintaympäristön muutoksiin.

Ohjelman eri teemat ovat:

- Maaseudun toimijaverkostot ja klusterien muodostuminen
- Muuttuva maaseutuyritys
- Maaseudun elinkeinot, paikallis- ja aluetalous
- Maaseudun ja maatalouden yhteiskunnallinen ohjaus
- Maisema maaseudun resurssina

(MTT 2009, Mahdollisuuksien maaseutuohjelma)

1.2 Ensimmäiset kymmenen vuotta maaseutuyrittäjänä

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan aloittavien maaseutuyritysten menestymistä ensimmäisen kymmenen vuoden aikana. Samalla kerätään uutta tietoa uusien tai sukupolvenvaihdoksen tehneiden maatilayritysten jatkamiseen tai lopettamiseen vaikuttavista tekijöistä sekä menestymisestä. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaista yritystoimintaa koskevia kehittämis- ja investointipäätöksiä aloittelevat yrittäjät ovat tehneet, mitkä tekijät näihin päätöksiin ovat vaikuttaneet sekä miten yritysten taloudellinen menestyminen on ensimmäisten kymmenen vuoden aikana kehittynyt.

Ensimmäiset kymmenen vuotta maaseutuyrittäjänä -tutkimus toteutetaan osana MTT:n vuonna 2008 käynnistynyttä Mahdollisuuksien maaseutu -ohjelmaa, Muuttuva maaseutuyritys -teeman alla. Muuttuva maaseutuyritys -tutkimusteeman keskeisenä tavoitteena on uuden yrittäjyyden, toimintaedellytysten ja markkinapotentiaalin ennakointi maaseutuyrityksissä. Tutkimusteemaan kuuluu toimintaansa aktiivisesti kehittävien perustuotantotilojen sekä maatalouden ennallaan säilyttävien ja ehkä supistavienkin, mutta monialaistuvien maatalojen kehittymisedellytysten tutkiminen. (Rantamäki-Lahtinen 2010.)

2 TEOREETTINEN TAUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET

Tämä osuus käsittelee oppimista ja tiedon sisäistämistä maatilan kehittämistä varten. Valmiuksia kehittämistyöhön tulee jo ennen varsinaista koulutusta työn kautta omakohtaisesti opittuna. Osa tiedoista on eksplisiittistä, jota saadaan koulutuksen kautta ja osa on vaikeammin opittavaa ja edelleen opetettavaa, ns. hiljaista, eli implisiittistä tietoa. Maatilayrityksen elinkaareissa kehittämistyö on yleensä aktiivisimmillaan sukupolvenvaihoksen jälkeisinä vuosina.

2.1 Maaseutu ja maaseutuyrittäjä

Termit maaseutu ja maaseutuyrittäjä eivät aina ole aivan yksiselitteisiä. Maaseutu-termiä on tutkittu monenlaisin menetelmin eri tieteen aloilla. Jos käytetään OECD:n (suom. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö) määritelmää, suomalaisista noin 79 % asuu maaseutumaisissa kunnissa ja Suomen pinta-alasta noin 98 % on maaseutua. Kaupungin näkökulmasta katsottuna maaseutuna voidaan pitää kaikkia niitä alueita, jotka jäävät kaupunkiseutujen väliin. Maaseutu eroaa kaupungeista niin hallinnollisesti, asumismuotojen, ammattien kuin alueellisen työnjaon sekä kulttuurin mukaan. Maaseudun käsite riippuukin usein siitä, mitä pidetään tarkastelun lähtökohtana. Omassa työssäni maaseutu-käsitteen tarkalle määrittämiselle ei ole kuitenkaan erityistä tarvetta. Lähtökohtaisesti kaikki maatalouteen liittyvä on maaseutuun kuuluvaa ja näin ollen tutkimuksessa mukana olevat haastateltavat ovat myös kaikki maaseutuyrittäjiä. (Vehmasto 2009, 8.)

Maaseudulle yrittäjäyys on ollut perinteisesti aina tärkeä asia, koska palkkatyömahdollisuudet ovat olleet ja ovat edelleenkin vähäisemmät kuin kaupungissa. Kuten kaupungeissa, ei myöskään maaseudulla voida elää kehityksen ulkopuolella. Yritykset toimivat aktiivisena osana muuttuvaa ympäristöä ja ovat omalta osaltaan muokkaamassa lähiympäristöään. Kokonaisuudessaan muutos lähtee pienistä tekijöistä, kuten yksittäisistä ihmisistä ja yrityksistä, jolloin mikrokäyttäytyminen muuttuu makrokäyttäytymiseksi. Toimintaympäristön muutos nähdään maaseudulla juuri yrittämisen kannalta uudenlaisina mahdollisuuksina ja muutos pyritään hyödyntämään tavalla, joka myös tuottaa tulosta. Varsinkin maaseudulla yrittäminen nähdään tärkeänä ja positiivisena asiana tulevaisuuden kannalta. (Kuhmonen & Niittykangas 2008, 79-80.)

2.2 Agrologi AMK -koulutus

Agrologikoulutusta annetaan Suomessa tällä hetkellä yhdeksässä eri oppilaitoksessa. Eniten opiskelupaikkoja on Hämeen ammattikorkeakoulun Mustialan yksikössä. Aikaisemmin koulutus oli opistotasoista, mutta nykyään ammattikorkeakoulututkintotasoista. Kaikki tämän tutkimuksen haastatteluun osallistuneet henkilöt ovat suorittaneet Mustialassa ammattikorkeakoulututkinnon. Vuodesta 2010 aloittaneiden opiskelijoiden opintosuunnitelma on uudistunut verrattuna haastatteluun osallistuneiden henkilöiden opiskeluajasta. Koulutuksen kesto haastateltavilla on ollut keski-

määrin 4 vuotta ja siihen on sisältynyt perus-, ammatti- ja erikoistumisopinnot sekä työharjoittelu ja opinnäytetyö. (Agrologit 2011.) Harjoittelujaksoja on ollut kaksi. Ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen on suoritettu maatilaharjoittelu, jonka tarkoituksena on ollut maatilan töiden opetteluun lisäksi tutustuttaa opiskelijat erilaisiin maataloihin ja tuotantosuuntiin. Pääsääntöisesti kolmannen vuoden opiskelun jälkeen on suoritettu erikoistumisharjoittelu. Yleisimpiä harjoittelupaikkoja tällöin ovat olleet ELY-keskukset (Elinkeino, -liikenne ja -ympäristökeskus), kuntien maaseututoimistot, maaseutukeskukset ja maatalouskaupat.

Agrologeja toimii hyvinkin erilaisissa työtehtävissä, niin maatalouden ammateissa kuin sen ulkopuolella, palkansaajina ja yrittäjinä. Eri ikäluokissa on hieman erilaiset ammattirakenteet. Vastavalmistuneet työllistyvät suurelta osin palkkatöihin ja yrittäjien määrä kasvaa vanhemmissa ikäluokissa. Kokonaisuudessa yrittäjien suhteellinen osuus on ollut nousussa 1980-luvulta alkaen ja tällä hetkellä agrologeista noin joka kolmas on yrittäjänä omalla maatilallaan. Maatalouden ulkopuolisella alalla yrittäjinä toimii noin 3 % agrologeista. (Lappalainen, 2008, 12-14.)

2.3 Yrityksen kehityskaari sukupolvenvaihdoksessa

Suomalainen maatalous koostuu perheviljelmistä. Viljelijäperheen lapset osallistuvat maatilan töihin vanhempiansa opastuksella ja samalla oppivat perusasiat maataloudesta. Maatila siirtyy vanhemmilta lapsille heidän jäädessään eläkkeelle. Jos maatilan toiminta on kannattavaa ja joku lapsista haluaa jatkaa kotitilan pitoa, tekee hän sen yleensä yksin muiden sisarussten kouluttautuessa muihin ammatteihin. (Gasson & Errington 1993, 208-209.) Maatilaa jatkavan lapsen kehitys viljelijäksi etenee vaiheittain. Ensimmäisen opitaan vaadittavia teknisiä taitoja sekä tekemään käytännön töitä. Päätöksentekoon osallistuminen rajoittuu aluksi mielipiteiden esittämiseen pienemmissä asioissa, kuten esim. kone- ja laitehankinnoissa. Myöhemmin mielipiteiden merkitys kasvaa ja ne vaikuttavat ratkaisevasti työtapojen ja menetelmien valintaan. Samalla vaikuttaminen lisääntyy viljelyn suunnittelun ja sadonkäytön suhteen sekä tilan talouden seurannassa. Kun vanhemmat jäävät eläkkeelle, vastuu tilasta sekä päätösvalta siirtyy kokonaisuudessaan jatkajalle. (Gasson & Errington 1993, 217.)

Päätös ryhtyä maatalousyrittäjäksi ei yleensä ole helppo. Lukematon määrä asioita on sekä yrittäjäksi ryhtymisen puolesta että vastaan. Maatalousyrittäjäksi alkavan henkilön motiivit ovatkin moninaisia. Halu elää ja työskennellä maaseudulla, luonnossa ja eläinten parissa ovat ehkä ensimmäinen asia, jonka vuoksi valitaan maanviljelijän ammatti. Työ on osa identiteettiä, on kunnia-asia olla osa jatkuvuutta - jättää seuraavalle sukupolvelle hyvin hoidettu maatila. Oman vapautensa tuo työn itsenäisyys, johon kuuluu kontrolli ja vastuunkanto omasta elämästä sekä itsemääräämisoikeus. Tärkeää on tunne aikaansaamisesta, kun työ on mielekästä ja haastavaa, työhön uppoutuu ja silloin haluaa myös tehdä parhaansa. Pärjääminen omalla alalla on välttämätöntä. Yrittäjän pitää olla sekä tavoitteellinen että kilpailuhenkinen. Halu hallita maatilan taloutta sekä tehdä rahaa mahdollistaa maatilan toiminnan myös tulevaisuudessa. (Maatilyrityksen menestystekijät 2008, 8.)

Lähes jokaisella yrityksellä, toimialasta riippumatta, on sukupolvenvaihdoksen jälkeen erilaisia vaihtoehtoja oman toimintansa suhteen. Kannattavuuden parantaminen laajentamalla toimintaa voi olla suuri riski ja aiheuttaa hetkellistä kannattavuuden heikkenemistä tai viedä pahimmassa tapauksessa koko yrityksen konkurssiin. Kasvun rajaaminen on strateginen valinta, vaikka edellytykset laajentumiseen olisivatkin olemassa. Yrityksen koon kasvaessa muuttuvat samalla sen kriittiset menestystekijät. Yhden henkilön yritys perustuu yrittäjän osaamiseen ja ahkeruuteen, perheyrityksessä korostuu lisäksi vahva yhteistyön merkitys. Johtamisen rooli korostuu siirryttäessä suurempiin yrityskokonaisuuksiin. Isossa yrityksessä organisaation täytyy toimia ja toimenkuvien ja johtamisjärjestelmien täytyy olla selkeitä. (Maatilayrityksen menestystekijät 2008, 9.)

Yrityksen elinkaari muodostuu sen syntymisestä ja kasvamisesta tasoittuen myöhemmin vakiintuneeksi vaiheeksi. Jossain kohtaa eteen tulee kuitenkin yrityksen hiipuminen ja mahdollinen yritystoiminnan loppuminen, ellei toimintaa saada uudelleen piristymään. Moni yritys lopettaakin toimintansa jo heti ensimmäisten vuosien aikana, kun liikeidea ei olekaan ollut tarpeeksi hyvä. Toisaalta yritystoiminnan uudistumista ja piristymistä voi tapahtua samassa yrityksessä aina uudelleen ja uudelleen. Aikajaksoa on lähes mahdotonta sanoa kehityskaaren eri vaiheille, mutta yleisesti ottaen vakiintunut vaihe voi kestää hyvinkin pitkään. Erilaiset elinkaarimallit eivät pysty tarkalleen kuvaamaan kaikkea yrityksen vaiheita ja joillakin yrityksillä osa vaiheista jää pois välistä. Sukupolvenvaihdoksen ajankohta osuu maatilayrityksessä vakiintuneeseen vaiheeseen tai toiminnan jo ollessa hiipumaan päin. Uusi viljelijä tuo omia ideoita ja kehitystoimintaa maatilalle ja näin saa toiminnan uusiutumaan. (Torkko 2006, 45-47.)

2.4 Tieto ja oppiminen

Koko ihmiselämä on jatkuvaa uuden opettelemista ja uuden tiedon hankintaa. Uusia tietoja ja taitoja tarvitaan jokaisella elämän osa-alueella, ei pelkästään työelämässä, vaikka siellä jatkuva itsensä kehittämisen merkitys onkin korostunut. Tieto voidaan jakaa kahteen osaan, implisiittiseen ja eksplisiittiseen, riippuen siitä onko tieto helposti jaettavaa ja opetettavaa vai ei. (Huhtanen 2007, 5.)

Oppimista voi määritellä eri oppimisteorioiden pohjalta. Pitkään koulutuksessa on ollut vallalla behavioristinen oppimiskäsitys, jonka mukaan oppiminen on lähinnä tietojen ja taitojen siirtämistä muuttumattomina eteenpäin opettajalta oppilaalle. Oppiminen etenee järjestyksessä yksinkertaisista asioista monimutkaisiin asioihin, pienistä osista suuriin kokonaisuuksiin. Koko oppimisprosessia kontrolloi ja ohjaa opettaja. (Kurki & Mäki-komsi 1996a). Nykyään oppimista on viety enemmän konstruktivisen oppimiskäsityksen suuntaan. Tällöin oppilas itse on enemmän vastuussa omasta oppimisestaan. Uusi tieto rakentuu aikaisemmin hankitun tiedon ja kokemuksen pohjalta. Koulun opetuksessa se tarkoittaa esimerkiksi etätehtäviä tai etäopiskelua. (Kurki & Mäki-komsi 1996b).

Implisiittinen tieto, josta käytetään myös nimitystä hiljainen tieto, on tietoa joka on kokemuksen pohjalta syntynyttä, hyvin henkilökohtaista, ja jota on vaikea opettaa tai jakaa muille. Hiljainen tieto sisältää sekä teknisiä että kognitiivisia osatekijöitä. Tekniset osa-alueet liittyvät ammattitaitoon ja taitotietoon, esim. käsityöt. Kognitiiviset osa-alueet muodostuvat yksilön mielen malleista, skeemoista ja uskomuksista. (Huhtanen 2007, 8.) Vastaavasti helposti jaettavaa tietoa on eksplisiittinen eli käsitteellinen tieto. Sen tallentaminen on suhteellisen helppoa, kuten myös sen prosessointi. Käsitteellistä tietoa ovat esimerkiksi tieteelliset kaavat, käyttöohjeet ja säännöt. Professorit Ikujiro Nonaka ja Hirotaka Takeuchi ovat esittäneet näkemyksensä, että hiljainen tieto kannattaisi muokata käsitteelliseksi tiedoksi, jolloin tieto tulisi yhä useampien ihmisten voimavaraksi. (Tampereen yliopisto 2011.) Sukupolvenvaihdoksen seurauksena hiljainen tieto on vaarassa siirtyä ”eläkkeelle” edeltävän yrittäjäsukupolven mukana. Maataloudessa eri sukupolvien edustajat tekevät kuitenkin pitkään töitä yhdessä ja tällöin tiedon siirtyminen vanhemmilta jälkipolville helpottuu. Tilanne muistuttaa mestari-kisälli -oppimista. (Huhtanen 2007, 7.)

Oleellisena osana maatalon kehitystä on uusien toimintatapojen etsiminen ja omaksuminen. Tila yksinään voi kehittyä vain rajallisesti. Käytännössä lähes jokainen tila on osallisena erilaisissa verkostoissa. Maatilat hakevat verkostoitumisella samoja etuja ja hyötyjä kuin muutkin yritykset. Yhteistyötä tekemällä saa käyttöönsä sellaista tietoa, taitoa ja tekniikkaa, johon omat voimavarat eivät riitä. Verkostot mahdollistavat myös omien tuotteiden laajamittaisen markkinoinnin ja tunnetuksi tekemisen. (Niemelä 2002, 13.)

3 AINEISTO JA MENETELMÄ

Koska itse suoritan samaa koulutusta samassa koulussa kuin haastatteluun osallistuneet henkilötkin, ovat lähtötietoni työni aiheesta osittain yhteneväiset heidän kanssaan. Tunnen kouluolot ja käytännöt Mustialasta samalla tapaa kuin haastateltavatkin, joten monet ryhmähaastattelutilaisuudessa esille tulleet asiat ovat itselleni tuttuja. Minulle sekä haastatelluille henkilöille tuttuja ovat myös samat opettajat sekä monet Mustialan opiskelijoista. Osan haastateltavista tunsin jo ennestään ja tiedän heidän taustoistaan enemmän, kuin mitä ryhmähaastattelussa tuli esille. Tästä huolimatta pyrin välttämään asioiden subjektiivista tarkastelua.

3.1 Tutkimusmenetelmä

Työtä varten tarvittava aineisto kerättiin ryhmähaastattelutilaisuuden avulla kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimusmenetelmään perustuen. Ryhmähaastattelu on sopiva juuri tämän tyylliselle tutkimukselle, jonka tarkoitus ei ole löytää valmiita vastauksia tarkkoina numeerisina tuloksina, vaan saada selville haastateltavien näkökulmat aiheeseen ja selvittää mikä heidän mielestään on oleellista ja mitkä asiat he kokevat tärkeinä.

Kvalitatiivisen tutkimuksen läheisenä tutkimustyyppinä on kvantitatiivinen, toiselta nimeltään määrällinen tutkimus. Nämä kaksi tutkimustyyppiä on sekoitettavissa toisiinsa, johtuen niiden määrittelyn epäselvyydestä. Toisaalta tutkimustyyppit hakevat erilaisia tuloksia, mutta samanaikaisesti kummatkin voivat olla toisiaan täydentäviä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 126-127.)

Määrällisen tutkimuksen keskeisiä piirteitä on aiemmista tutkimuksista tehdyt johtopäätökset ja aiemmat teoriat. Tutkimusta varten on tehtynä oletus eli hypoteesi tai valmis teoria, joita voi olla useampiakin. Koejärjestelyt ja aineiston keruun suunnitelmat on tehtävä niin, että ne voidaan hyödyntää numeerisessa mittaamisessa sekä havainnoida esim. prosenttilukuiden avulla. (Hirsjärvi ym. 2004, 131.)

Laadullinen tutkimus eroaa määrällisestä monin paikoin. Tyypillistä sille on sen kokonaisvaltainen luonne tiedon hankinnassa ja aineiston hankinta luonnollisissa ja todellisissa olosuhteissa. Vastoin määrällistä tutkimusta, laadullisen tutkimuksen lähtökohtana ei ole testata hypoteesia tai valmiita teorioita. Tarkoitus on vastaanottaa aineisto kokonaisuudessaan ja tarkastella sitä monitahoisesti sekä yksityiskohtaisesti. Se, mikä aineistossa on tärkeää, ei ole tutkijan päätettävissä. Tutkimusmenetelmässä suositaan metodeja, jotka edistävät tutkittavien omien näkökulmien saamista esille. Hyvänä esimerkkinä toimii juuri ryhmähaastattelutilaisuus. Kohdejoukko tulee kuitenkin valita tarkoituksenmukaisesti, eikä käyttää satunnaisotosta. Koska lähtökohdat tutkimukselle eivät ole sidottuina ahtaisiin raameihin, voidaan tutkimus toteuttaa joustavasti ja suunnitelmia muuttaa olosuhteiden mukaisesti. Tutkimuksen kohteena olleet tapaukset käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulee tulkita sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2004, 155.)

Tutkimusten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Näiden arvioimista varten voidaan käyttää kahta käsitettä, jotka ovat reliabelius ja validius. Reliabelius tarkoittaa tulosten toistettavuutta eli tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia. Tuloksia voidaan pitää silloin reliabeleina kun saadaan samasta kohteesta samat tutkimustulokset eri tutkimuskerroilla. Validius puolestaan tarkoittaa pätevyyttä ja tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Validius heikkenee, jos esimerkiksi tutkimusta varten laaditut kysymykset on asetettu niin, että vastaajat voivat käsittää ne väärin. Jos tutkija kuitenkin edelleen käsittelee vastauksia oman alkuperäisen mallinsa mukaisesti, eivät tulokset ole enää päteviä. (Hirsjärvi ym. 2004, 216-217.)

3.2 Tilaisuuden tarkoitus

Ryhmähaastattelutilaisuus toimii yhtenä osana laajempaa ”Ensimmäiset kymmenen vuotta maaseutuyrittäjänä” -tutkimusta. Tilaisuudessa pyritään löytämään niitä keskeisiä haasteita ja tekemistä helpottavia asioita, joita haastateltavat ovat itse kokeneet ja joita he pitävät keskeisimpinä asioina yrittämisen alkutaipaleella. Haastattelutilaisuudessa ei varsinaisesti keskitytä sukupolvenvaihdokseen, vaan sitä seuranneeseen aikaan.

3.3 Tilaisuuden tavoitteet

Tavoitteena oli järjestää pienehkö tilaisuus, jonka suurinta antia tulee olemaan paikalle kutsuttujen vasta-alkaneiden yrittäjien omakohtaiset kokemukset maaseutuyrittäjäksi ryhtymisestä.

Haastattelukysymyksillä pyrittiin ohjaamaan keskustelua niin, että vastauksia saataisiin monipuolisesti erilaisiin haasteisiin ja ongelmakohtiin, joita haastateltaville on tullut vastaan. Osa haastattelukysymyksistä pyrki saamaan vastauksia yleisemmällä tasolla maaseudulla yrittämiseen ja niihin haasteisiin, joita harva-asutus ja pitkät välimatkat asettavat. Osa kysymyksistä keskittyi yrityskohtaiseen tarkasteluun ja yrittäjän omaan jakamiseen. Osalla kysymyksistä haluttiin saada selville koulutuksen merkitystä oman yrityksen kehittämisessä ja johtamisessa.

Tavoitteena ei varsinaisesti ollut löytää valmiita vastauksia maaseutuyrittäjän alkutaipaleen ongelmiin, vaan tavoitteena voidaan pitää juurikin tällaisten haasteiden ja ongelmakohtien paikantamista, jotka haastateltavat toivat esille omien kokemustensa perusteella. Tavoitteena oli paikantaa myös ne asiat, jotka ovat helpottamassa ja edistämässä yrittäjyyttä maaseudulla.

3.4 Kutsuttavien henkilöiden valinta

Ryhmähaastattelutilaisuuteen oli tarkoitus kutsua 4 - 6 Mustialasta valmistunutta agrologia, jotka ovat olleet itse yrittäjinä korkeintaan kymmenen vuotta. Paikalle haluttiin saada eri tuotantosuuntien edustajia, kuitenkin niin, että matka ei olisi kenellekään liian pitkä.

Valittavien henkilöiden tuli olla hyvät keskustelutaidot omaavia ja valmiita tuomaan omia mielipiteitään esiin. Vaikka oletettavissa oli, että kutsuttavat henkilöt olisivat toisilleen jo ennestään tuttuja, niin sillä ei olisi tälle tilaisuudelle kuitenkaan minkäänlaista negatiivista merkitystä. Päinvastoin, se tekisi tilaisuuden luonteesta kevyemmän ja jokainen voisi helpommin tuoda omia mielipiteitään esiin, mikä on tämän tyyppiselle ryhmähaastattelutilaisuudelle äärimmäisen tärkeää.

Eri tuotantosuuntien edustajista on tilaisuudessa hyötyä, koska he ovat yhteistoiminnassa maaseudun eri sidosryhmien kanssa. Tällöin keskusteluun saadaan mukaan eri näkökulmia ja -kantoja, jotka ruokkivat keskustelua entisestään.

3.5 Tilaisuuden järjestäminen

Kun otin vastaan tämän opinnäytetyöaiheen, sovimme ohjaavan opettajan kanssa, että aloitamme varsinaisen opinnäytetyön suunnittelun palaverilla toimeksiantajan kanssa. Tämä palaveri pidettiin maaliskuussa 2010 ja paikalla oli itseni lisäksi ohjaava opettaja ja toimeksiantaja. Palaverissa sovimme, että aloitamme työn tekemisen minun osaltani sillä, että järjestän keväällä 2010 Mustialassa ryhmähaastattelutilaisuuden. Opinnäytetyön tarkempi aihe jätettiin siinä vaiheessa vielä auki ja päätin katsoa ensin ryhmähaastattelutilaisuuden materiaalin annin ja päättää vasta sitten mistä aiheesta työni tulen tekemään.

Omaan osuuteeni kuului järjestää tilaisuuteen paikalle 4 - 6 haastateltavaa sellaiselle päivälle, joka sopisi kaikkien kutsuttavien aikatauluun. Vastuullani oli myös sopivan tilan tai luokan varaaminen, sekä kahvin ja ruokailun järjestäminen.

Ryhmähaastattelutilaisuuden perään haluttiin jokin maatalouteen liittyvä kaikkia kiinnostava esitys, joka olisi samalla pienenä houkuttimena tilaisuuteen osallistumiselle ja mistä voisi olla hyötyä myös jokaisen haastateltavan omalla maatilalla. Leena Rantamäki-Lahtinen kutsui paikalle MTT:n vanhemman tutkijan Ari Rajalan, joka kertoi tutkimuksista maatilan oman kylvösiemenen laadusta. Esityksen mitta oli n. puoli tuntia, joka oli sopiva tässä vaiheessa tilaisuutta, mutta silti anniltaan kattava ja mielenkiintoinen sekä sai myös keskustelua aikaiseksi tilaisuudessa olleiden henkilöiden keskuudessa.

Tilaisuutta varten tarvittiin rauhallinen ja sopivan kokoinen tila yhteensä kymmenelle paikalla olleelle henkilölle. Sopivaksi tilaksi valittiin Mustialan opettajienkäytävän neuvottelutila. Paikka oli hyvä, koska kaikki mahtuivat yhden pöydän ääreen ja neuvotteluhuoneessa oli kaikki tarvittava atk-välineistö. Aamulla tilaisuutta aloiteltaessa neuvotteluhuoneessa oli ensin tarjolla kahvia ja kun haastattelutilaisuus sekä Vanhemman tutkijan Ari Rajalan pitämä esitelmä oli ohi, siirryimme syömään koulumme ruokalaan.

Tilaisuuteen kutsuttaviin henkilöihin otin yhteyttä puhelimitse. Soittaminen suoraan kutsuttavalle henkilölle on kaikkein tehokkain ja varmin tapa

saada henkilö tulemaan paikalle. Samalla jos heille tuli jotain kysyttävää tilaisuuteen liittyen, pystyin vastaamaan siihen heti puhelimesta. Myös itse sain heti samalla vastauksen kutsuttavan henkilön osallistumisesta tilaisuuteen. Usein henkilöillä joille soitin, oli ehdottaa tilalleen tai itsensä lisäksi jotakuta toista sopivaa henkilöä, mistä olikin hyötyä haastateltavien löytämisessä.

Kaiken kaikkiaan soitin n. 20:lle Mustialasta valmistuneelle agrologille. Yleisin syy miksi kutsutulle henkilölle ei ajankohta sopinut, oli työkiireet. Myös hieman yllättäen tilaisuuteen valittavien ehdokkaiden määrää rajoitti se, että alustavista arvioista poiketen kaikki henkilöt joille soitin, eivät olleetkaan tällä hetkellä yrittäjiä. Puhelinkeskusteluiden perusteella arvioisin kuitenkin aiheen kiinnostaneen useimpia ja uskoisin heidän tulleen paikalle siinä tapauksessa, jos olisivat työkiireiltään ehtineet tai toimineet viljelijöinä omalla maatilalla. Paikalla tilaisuudessa oli itseni ja viiden haastateltavan lisäksi, ohjaava opettaja sekä MTT:n taloustutkimuksesta kaksi tutkijaa ja tutkimussihteeri.

3.6 Kutsutut henkilöt

Työssäni olen eritellyt haastateltavat numeroinnilla, H1, H2, jne. Kaikki haastateltavat ovat nuoria miespuolisia Mustialasta 1- 4 vuotta sitten valmistuneita agrologeja, jotka toimivat tällä hetkellä maaseutuyrittäjinä. Seuraavassa taulukko, josta selviää haastateltavien taustoja.

Taulukko 1. Haastateltavien taustatietoja

H1	
Tilan päätuotantosuunta: _____	Maidontuotanto
Toiminut viljelijänä: _____	4 kk.
Valmistunut: _____	vuosi sitten.
Muuta: _____	Tilalla ei ole muita liitännäiselinkeinoja.
H2	
Tilan päätuotantosuunta: _____	Elintarvikkeiden jatkojalostus
Toiminut viljelijänä: _____	hieman yli vuoden
Valmistunut: _____	4 vuotta sitten.
Muuta: _____	Tilalla maanviljelys jäänyt sivuelinkeinon asemaan ja metsätalouden merkitys tilalle vähäinen.
H3	
Tilan päätuotantosuunta: _____	Maidontuotanto
Toiminut viljelijänä: _____	3 vuotta
Valmistunut: _____	3 vuotta sitten
Muuta: _____	Tilalla ei ole muita liitännäiselinkeinoja.
H4	
Tilan päätuotantosuunta: _____	Maidontuotanto
Toiminut viljelijänä: _____	yhden vuoden
Valmistunut: _____	vuosi sitten
Muuta: _____	Tilalla ei ole muita liitännäiselinkeinoja.
H5	
Tilan päätuotantosuunta: _____	Kasvinviljely
Toiminut viljelijänä: _____	7 vuotta
Valmistunut: _____	vuosi sitten
Muuta: _____	Liitännäiselinkeinona urakointia.

4.7 Ryhmähaastattelutilaisuuden väittämät

Haastatteluväittämiä tehtiin yhteensä kuusi, niistä viimeinen on Mustialan opettajien laatima. Muut viisi väittämää on MTT:n laatimia. Itse en osallistunut väittämien tekemiseen.

Kokonaiskestoiksi ryhmähaastattelulle oli ennakkoon suunniteltu 1,5 tuntia. Tilaisuuden aluksi kerrottiin haastateltaville, että väittämät eivät edusta kenenkään henkilökohtaisia mielipiteitä, vaan ne on luotu avuksi johdattamaan keskustelua haluttuun suuntaan ja aihepiiriin. Tarkoitus ei myöskään ole tietää tarkkoja lukuja, vaan haastateltavien omia kokemuksia ja mielipiteitä. Väittämiä pidettiin heijastettuna seinälle sen aikaa kun aiheesta käytiin keskustelua. Ryhmähaastattelutilaisuus äänitettiin ja myöhemmin litteroitiin MTT:llä. Kaikki tilaisuudessa käydyt keskustelut ovat luotamuksellisia ja haastateltavat pysyvät anonyymeinä, jolloin esitetyt mielipiteitä ei pysty yhdistämään keneenkään haastateltavista. Tilaisuutta varten oli tehty pienimuotoinen käsikirjoitus lisäämällä tarkentavia kysymyksiä jokaisen väittämän alle, joita haastattelua johtanut tutkija esitti silloin kun siihen oli tarvetta.

5 RYHMÄHAASTATTELUAINEISTO ANALYSOINTI

Työni tärkein lähde on ryhmähaastattelutilaisuus, joka samalla aloittaa Ensimmäiset kymmenen vuotta maaseutuyrittäjänä –tutkimuksen. Tilaisuuden anti on laajaa sekä mahdollistaa aloittelevien maaseutuyrittäjien haasteiden ja ongelmakohtien kartoittamisen. Olen jakanut omaa työtäni koskevan aineiston aihepiireittäin eri otsikoiden alle.

5.1 Johtamisen opiskelu

Haastateltavien mielestä opiskelu on jatkuvaa ja aina voi itseään kehittää vielä eteenpäin ja sitä pidetään oikeastaan välttämättömänäkin pysyäkseen mukana jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Tärkeää on myös tutustua toisenlaisiin ajattelumalleihin ja toimintatapoihin.

H5. *Tietoa ja taitoa pitää jatkuvasti kehittää, että pysyy ajan tasalla*

H3. *Aina voi jotain oppia, että siinä se just on jos ajattelee vanhempia, että minkä takia sen tilan kehittyminen on jäänyt viime vuosina. Aika monessa paikassa on se, että on vaan tehty samalla tavalla eikä ole haettu sitä oppia mistään muualta.*

Armeijassa saatua johtamiskoulutusta pidetään tehokkaana tapana hankkia johtamiseen koulutus, niiden keskuudessa jotka olivat johtajakurssit suorittaneet

H2. *Valtiokin tarjosi ilmaisen johtajakoulutuksen, vuoden päivät. Sanoisin, että siitäkin varmasti oli hyötyä.*

H5. *Johtajuudesta, että varmaan paras mun opinahjoaikani.*

5.2 Opetuksen soveltaminen omalla tilalla/oman itsensä kehittäminen

Haastateltavat kokivat taitojensa olevan tällä hetkellä jokseenkin riittävät tilan kehityksen kannalta. Oman itsensä kehittämistä he aikovat silti jatkaa aina. Varsinkin tietoa on niin paljon, ettei kaikkea voi yksin hallita. Tieto myös muuttuu ajan mittaan ja uuden opettelemista tulee koko ajan vastaan työelämässä.

H5. *Kyllä mä ainakin luotan omiin taitoihin ja sit sitä, et jos jonkun taito ei riitä niin sit sitä tietoa löytyy ja sitä pystyy kehittämään itteään, että ei mulla ole tän väitteen kohdalla oma-kohtaisesti epäilystä, ettenkö mä pystyisi kehittämään ja joltamaan omaa tilaa.*

Omat ideat eivät yksin riitä. Kehitettäessä omaa maatilaa tietoa täytyy hankkia monipuolisesti eri lähteistä. Yksipuoliset ajatukset eivät tuota hyviä tuloksia. Tietolähteitä pitää olla useita ja niitä pitää pystyä vertailemaan. Omat ratkaisut ovat usein jonkinasteisia kompromisseja saatuun tietoon nähden.

H4. *Jos olisi tavallaan omasta päästä yrittänyt keksiä mitä nyt tällä hetkellä on jo paperilla niin ei siitä nyt kovin kaksinen laajennus olisi tullut. Hirveästi on kierrelty ympäriinsä ja paljon kyselty muualta ja etsinyt tietoa... parhaat ratkaisut... mun mielestä ne yleensä löytyy muualta tai siten yhdistelemällä.*

5.3 Opiskeluaikana tapahtunut tilan kehittäminen ja asennemuutokset

Opiskelua aloittaessaan haastateltavilla oli mielessään, mitä kukin tulee mahdollisesti valmistumisen jälkeen tekemään työkseen. Kaikille haastateltaville oli selvää, että he tulevat jatkamaan oman kotitilansa pitoa ainakin jossain muodossa. Yhteisenä tavoitteena kaikilla oli alusta alkaen kehittää ja ennen kaikkea tehostaa oman tilan toimintaa. Tehostaminen lähtee usein liikkeelle pienistä asioista ja vasta myöhemmin uskalletaan tehdä suurempia investointeja. Töiden järjeistämisen ja tehostamisen suhteen koetaan myös onnistuneen.

H4. *Niin kyllä mullakin oli ainakin yksi idea siinä, että alkuunsa sitä hommaa täytyy saada paljon tehokkaammaksi... Nyt päivittäin käytetään kaksi tuntia vähemmän työaika, mun mielestä jotain on tehty oikeinkin.*

H5. *Mä olen koittanut tehostaa sitä mitä nyt on tähän asti tehty. Muuttanut muutamia menetelmiä ja koettanut vähän joka paikassa kattoo silleen, että mistä saisi ajansäästöä.*

H2. *Ainakin se on tosi tärkeä, että kyseenalaistaa vähän joka hommaa, miettii, että voisko tätä tehdä jollain tavalla helpommin tai toisella tavalla.*

Erittäin tärkeä osa Mustialassa opiskelussa ovat muut opiskelijat. Opiskelijoilla on erilaisia taustoja ja näin ollen maatalouden osalta laaja-alaista osaamista löytyy jo aloittelevienkin opiskelijoiden keskuudesta. Heiltä haastateltavat ovat saaneet uutta tietoa ja uusia ideoita. Tärkeää on vielä nykyäänkin vanhojen opiskelijakavereiden tuki.

H5. *Parhaat ajatukset on tulleet mun mielestä siitä ajatustenvaihdosta toisten opiskelijoiden kanssa.*

H2. *...paljon erilaisia ihmisiä, erilaisista olosuhteista ja erilaisia tiloja ja siinä pystyy kans tekemään sitä vertailevaa tutkimusta oikeastaan siinä samalla, että mitä siitä sitten omaan tilan kehittämiseen ujuttaa.*

Ennen yrittäjäksi ryhtymistä omalle tilalle, oli kaikilla haastateltavilla työkokemusta muunlaisista töistä, joko maatalousalalta tai muilta aloilta. Kokemukset muista töistä vahvistivat haastateltavien käsitystä siitä, että nyt heillä on sellainen työ, jossa he viihtyvät ja jonka he kokevat itsellensä sopivaksi, vaikka muuallakin olisi voinut viihtyä. Myös muualta saadusta opista on ollut jälkikäteen hyötyä.

H1. *Mulle itselle on ollut tosi hyvä kun olin harjoittelussa 2008 Pro-Agrialla, siinä sitten näin pari sukupolvenvaihdostapausta. Siitä sitten osas ottaa oppia... näki sen kun oli toimistossa töissä, minkälaista se on ja se oli mielestä kanssa tosi hyvä, että ei suoraan täältä koulusta mennyt omalle tilalle töihin.*

H4. *Puolen vuoden virkasuhteen(erikoistumisharjoittelun) aikana kävi selväksi, ettei se ehkä mun omaa ole. Et ei ainakaan sen perään haihahtele. Tietää sitten sen mitä sekin on.*

Opiskeluajasta harjoittelujaksot ovat olleet mieleenpainuvia. Oman tilan kehitykseen niillä on ollut merkitystä. Harjoittelutiloilla työskentely on opettanut niitä asioita, miten töitä pitää tehdä tai miten niitä ei pidä tehdä. Pelkästään maatilaharjoittelu on voinut muokata asenteita niin, että suunnitelmat oman tilan suhteen ovat voineet muuttua.

H4. *No ainakin mulla ajatukset pyörähti ympäri silleen, et silloin kun mä tulin tänne mulla oli semmoinen ajatus, että lehmien rupea missään tapauksessa pitämään... siellä(harjoittelutilalla) oli sitten lypsyrobotti ja näin jälkeensä ajateltuna tosi hyvä kun menin sinne kun meinataan sitten itsekin robotinavetta tehdä.*

H2. *Harjoittelutilalta opin ainakin sen mitä en tee; iso, tehoton yksikkö. Toiminta huonosti organisoitu ja paikat vähän rempallaan.*

Haastateltavilla vaikutusmahdollisuudet maatilansa kehittämiseen alkoivat toden teolla vasta siinä vaiheessa, kun he saivat tilan omiin nimiinsä. Tämä kuitenkin hieman jakoi haastateltavia. Toiset olivat mukana suunnittelemassa tilan toimintaa yhdessä vanhempiensa kanssa jo ennen sukupolvenvaihdosta. Osa haastatelluista oli taas esittänyt omia kehittämis ehdotuksiin, mutta yleisesti ottaen niihin suhtauduttiin kuitenkin vastahakoisesti.

H1. *Koulutuksen aikana jos jotain kehitysideoita mulla oli niin ei mua yleensä kotona tyrmätty. Ihan huomioon otettiin ehdotukset.*

H3. *Henkilökohtaisesti, sitä yritti ainakin kehittää jo sitä tilaa jo Mustialan koulutuksen aikana. Tietysti jos vanhemmat on sellaisia, ainakin isä just sellanen ”pököpää” sitä on vähän vaikeaa saada niitä ajatuksia läpi.*

5.4 Suunta haastateltavien omien mautilojen kehittämisessä

Aloittaessaan tilanpidon ovat haastateltavat olleet varovaisia suurten päätösten suhteen ja halunneet ensin katsoa mikä maatilansa kannattavuus on nykytilanteessa. Vaikka suurempiakin suunnitelmia on jo nyt, annetaan suunnitelmien vielä odottaa aikaa, jolloin oman tilan kehityksen suunta on paremmin selvillä. Joidenkin haastateltavien mielestä aikaisempi viljelijäsukupolvi oli hiljalleen lopettanut tilan kehittämisen jo muutamia vuosia ennen varsinaista sukupolvenvaihdosta ja keskittyneet enemmänkin töiden tekoon nykyisessä muodossa. Jatkajalle tästä tuntuu olevan haittaa, koska koneet ja laitteet ovat saattaneet jäädä pieniksi tai huonokuntoisiksi ja paikat ns. rempalleen. Tästä syystä odotettavissa on kunnostamista sekä investointeja heti kun vain mahdollista. Tämä koetaan turhaksi kulueräksi ja aikaa vieväksi, toisaalta tunnuttiin ymmärtävän myös entisiä viljelijöitä, koska heillä on ollut kuitenkin takanaan pitkä työura, joten rahkeet eivät ole riittäneet aivan kaikkeen.

H2. *Viime vuonna en uskaltanut tehdä oikeastaan yhtään mitään investointia, sitä ei oikeesti yhtään tiedä missä mennään, ennen kuin näkee sen ensimmäisen verotuksen.*

H2. *Tää luopuva pariskunta hiljalleen kun motivaatio hiipuu ja jaksaminen on mitä on niin jatkajalle on jäänyt aika iso savotta, ettei ole ihan pelkästään kaikessa kunnossa pidossa yms... Nyt tosiaan aloitetaan tosi järeä remontti siellä, että saadaan paikat sellaiseen kuntoon, että siellä on mukava toimia ja se homma muuttuisi mielekkäämmäksi ja tehokkaammaksi.*

Työtä tehostetaan, koska halutaan painaa kustannuksia alaspäin. Samalla pyritään saamaan aikaa säästymään myös vapaa-aikaa varten. Vapaa-aikaa pidetään arvossaan ja haastateltavat haluavat elämän olevan muutakin kuin pelkkää työtä, vaikka usein maataloudessa työllä ja vapaa-ajalla ei ole selkeää rajaa. Työn mielekkyyttä tai omaa terveyttä ei myöskään haluttu uhrata maksimaaliselle voiton tavoittelulle.

H5. *En niinkään tavoittele maksimi voittoa vaan ehkä just sitä, että olisi aikaa muullekin ja pärjäisi siinä ja että se työ olisi mukavaa, ennemmin panostaa jonkin verran siihen mukavuuteen työssä ja saa vähemmän käteen.*

H2. *...tuntuu että sitä tänä päivänä vaan sitä aikaa kuluu ja menee, ja sitä tarvitsisi jostain saada maatalousyrittäjänkin sitä omaakin aikaa, kaikkihan nyt tietysti tähtää siihen, että sitäkin vähän jäisi.*

H1. *Olisi sellainen kultainen keskitie, tulisi rahaa niin, että eläisi, mutta sitten olisi aikaa käyttääkin sitten sitä rahaa.*

Pääsääntöisesti työmäärä on vähentynyt sukupolvenvaihdosta edeltäneeseen tilanteeseen verrattuna. Työmäärän väheneminen johtuu vanhojen työtapojen kyseenalaistamisesta ja uudelleen järjestämisestä. Jokainen haastateltavista on pyrkinyt miettimään eri työvaiheisiin uusia ideoita ja ratkaisuja, joilla työtä saa helpotettua ja tehostettua. Edellisen viljelijäsukupolven ongelmana pidettiin uusien näkökulmien puuttumista töiden tehostamisen suhteen. ”Näin meillä on aina ennenkin tehty”-asenne tuntui olevan vallitsevana ajatusmaailmana ennen sukupolvenvaihdosta. Vielä jälkeensäkin vanhemmat kyseenalaistivat uusien ideoiden tai investointien järkevyyttä. Juuri liiallista turtumista omaan työhönsä pidetään erityisen haitallisena tilan kehityksen kannalta, koska vaihtoehtoisia ratkaisuja ei tällöin tule enää miettineeksi. Haastateltavat pitävät avarakatseisuutta tärkeänä pysähtyneisyyden estämiseksi. Uusia ideoita on löytynyt seuraamalla miten muilla mautiloilla asiat on ratkaistu. Tilavierailuita on tehty opiskeluaikana ja vapaa-ajalla. Keskustelut muiden opiskelijakavereiden kanssa ovat antaneet paljon uusia näkökulmia asioiden hoitoon.

H5. *Kun tilan saa omiin nimiin, sä alat kyseenalaistamaan, onko vanhan isännän toimissa mitään järkeä kun nämä asiat voisi tehdä niin paljon helpommin.*

H2. *Ei välttämättä ihan aina tarvi vanhanparin juttuja kuunnella kuinka asiat on viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana tehty ja se tehdään just nyttenkin näin. Tosiaan kyseenalaitetaan vanhoja rutiineja.*

Kehittäminen on pitkäjänteistä työtä. Suuren investoinnin kohdalla idean jalostuminen ensimmäisistä ajatuksista valmiiksi investoinniksi kestää kauan. Maataloudessa varsinkin suurten investointien täytyy olla tekohelellä kauaskatseisia. Myös viljelijältä vaaditaan samoja ominaisuuksia; pitkäjänteisyyttä, kaukokatseisuutta ja kärsivällisyyttä. Häätäisesti tehtyihin ratkaisuihin ei ole varaa. Haastateltavat esittivät kahden vuoden aikajaksoa sopivana tarkastelujaksona omalle idealleen. Jos idea ei parin vuoden päästä tunnu enää hyvältä, ei sitä silloin myöskään kannata toteuttaa. Jos taas ajatus edelleen kahdenkin vuoden päästä vaikuttaa toteuttamiskelpoiselta, voidaan sitä pitää järkevänä ideana.

Samalla kun idea hautuu mielessä parin vuoden ajan, se kehittyy ja hioutuu ja tulee tarkoituksenmukaisemmaksi. Vaarana kuitenkin pitkään jatkuvalla suunnittelulle voi olla sen paisuminen liian suureksi ja monimutkaiseksi ja täten hankalaksi toteuttaa. Samalla voi tuntua, ettei investointia kannata tehdä vielä, koska aina löytyy jotain parannettavaa. Jossain vaiheessa edessä oleva investointi on kuitenkin tehtävä ja idean on saatava lopullinen muotonsa, se vaatii viljelijältä päätöksentekokykyä.

H5. *Hätiköityihin ratkaisuihin mä en ole ainakaan tykästynyt. Esimerkiksi jos jotain investointia tekee, mulla on aina ollut se, että pitää pari vuotta mielessä sitä ajatusta ja pyörittelee sitä jatkuvasti ja jos se sitten vielä kahden vuoden päästä tuntuu mielekkäältä ja hyvältä ajatukselta, se ehkä sitä onkin.*

H2. *Hosumalla ei kannata touhuta, nimenomaan se kaksi vuotta on hirveän hyvä.*

H5. *7 vuotta mä olen sitä pyöritellyt mielessäni ja en ole vielä uskaltanut tehdä ratkaisuja, se on koko ajan jalostunut ja mä en oikein tiedä, että missä vaiheessa se on sillä mallilla, että siitä uskaltaa oikeesti lähteä vetämään eteenpäin... ihmismielihän koko ajan kypsyyttää uusia ajatuksia, se kokoajan muuttuu, periaatteessa kun sä saat jonkun valmiiksi niin et olekaan tyytyväinen siihen.*

H2. *Investoinnin aikana.. se täytyy jollain lailla saada kuriin.*

Suunnitelmia tehtäessä otetaan huomioon myös ajan henki ja maatalouden nykysuuntaus. Esimerkiksi eläinten oloihin vaadittavia parannusehdotuksia ei voi ohittaa. Haastateltavien keskuudessa oltiin asian suhteen ajan tasalla ja investointeja suunniteltaessa aihe oli myös huomioitu.

H2. *Tässä kun tää nykyajan trendi alkaa olemaan sitä, et eläimillä pitää melkein olla paremmat olot kuin vanhuksilla vanhainkodissa. Siinä ehkä sitten funtsittiin, että siinä voisi olla markkinarako.*

Koneyhteistyössä haastateltavat näkivät suuria etuja, sekä työn nopeutuksessa, mutta varsinkin kustannusten alenemisessa. Koneyhteistyö oli ollut aikaisemmalle sukupolvelle vähäisempää kuin nyt. Aikaisemmin töitä on tehty lähinnä omilla koneilla, jotka eivät nykyään enää riitä laajentavan maatilan tarpeisiin.

H5. *Meilläkin on yhteispuimuri naapurin kanssa ja se on ollut nyt pari vuotta ja se on osoittautunut erittäin hyväksi hankinnaksi.*

H2. *Se on kauhean tärkeää jos on hyvä mahdollisuus harjoittaa esim. koneyhteistyötä, että on yhteiskoneita kautta tämmöisiä, siinä tulee valtavia säästöjä.*

Koska haastateltavista neljällä oli kotieläintila, ei mahdollisuuksia laajentaa toimintaa muille toimialoille katsottu mahdolliseksi tai tarvetta sellaiseen ei ole. Koneurakointia oli saatettu tehdä pienimuotoisesti ja siitä kertyneen kokemuksen pohjalta sitä jatkossakin voidaan tehdä jopa laajemmalla mittakaavassa. Kaikilla tätä mahdollisuutta ei ole, mutta ne joilla mahdollisuus oli, jatkavat urakointia jatkossakin.

H2. *Jos on iso lypsytila kyllä se on aika pitkällä siinä sitten se yritystoiminta. Ei siinä paljon muuta ruveta harjoittamaan.*

H4. *Mä kävin viime kesänä pelastan tai kesantopeltoja kävin ajamassa tai jonkinlaista nurmea paalaamassa ja kyläläisille hevosmiehille myin ne ihan hyvään hintaan... kyllä mä mei-*

naan ens kesänä tehdä sitä heinää aika paljon enemmän nyt kun sillä on ihan hirveet markkinat.

H2. *Kaikkikaan ei sitten toisaalta voi olla klapiyrittäjiä ja koneurakoitsijoita, että niitä alkaa oleen jo.*

H5. *Se on aika aluekohtaista.*

Haastateltavilla tilojen talous aivan ensimmäisinä vuosina on jatkunut samanlaisena tai parantunut. Parannusta on tapahtunut erityisesti liikevaihdon kasvussa. Kuitenkin markkinahinnat ovat olleet viimevuosina alhaiset ja kustannukset ovat nousseet, joten ansioiden kehityksessä vuonna 2009 ollaan tultu taaksepäin. Kannattavuuslaskelmien mukaan tilalla, joka oli pystynyt tehostamaan toimintaansa vähentyneen työmäärän johdosta, työtuntiansio on nyt korkeampi kuin edellisen sukupolven aikana.

5.5 Työssä jaksamisen parantaminen

Haastateltavat suhtautuvat työhönsä monitahoisesti. Työ on koko ajan läsnä, koska työpaikka on sama kuin asuinympäristö. Perhe-elämä pyörii työn ympärillä. Vapaa-ajan erottaminen työstä ei ole helppoa ja työstä on tullut myös eräänlainen harrastus. Samalla työstä pidetään ja siihen suhtaudutaan hyvinkin intohimoisesti. Kaikki nämä asiat luovat haasteita työssä jaksamiselle, mutta samalla ne antavat myös vapautta ja valinnanmahdollisuuksia maatalousyrittäjälle.

Parhaiten työssä jaksamista edistää haastateltavien mukaan oikeanlainen asenne. Asiat täytyy osata laittaa tärkeysjärjestykseen. Perhe-elämä ei saa kärsiä töiden takia. Erityisesti, kun on pieniä lapsia, täytyy huomioida ensisijaisesti perheen etu ennen töitä. Näiden yhteensovittaminen tuottaa usein vaikeuksia. Jos kotiasiat eivät ole kunnossa, ei myöskään työnteko tunnu silloin mielekkäältä. Maatalousyrittäjien perhesuhteet joutuvat koe-tukselle, oli kyseessä sitten oma perhe tai tilan entinen viljelijäperhe. Monilla haastateltavista oli kokemusta asumisesta yhdessä vanhemman sukupolven kanssa saman katon alla, kun tilakaupat oli jo tehty. Erityisesti siinä vaiheessa ongelmat kärjistyivät ja se lisäsi stressiä entisestään.

H4. *Yksi stressaavaa tekijä on se vanha pariskunta, jotka touhuu siellä ihan niin kuin omalla tilalla. Monesti tuntuu, et se on lomaviikko itsellä kun he lähtee siitä lomalle.*

H2. *Saman tien kun luopujat muutti omaan kämppään niin, voidaan sanoa, että käytännössä välit parani ihan heittämillä.*

H4. *Jos joku tulis kysymään multa jotain neuvoa, että suunnitellaan vaikka parin vuoden päästä tilakauppaa ja mitäköhän kannattaisi ottaa huomioon niin varmaan se, että rupeaisi sitä omaa kämppää suunnittelemaan heti.*

H5. *Muuttaa niin kauas ettei pääse käymään polkupyörällä.*

Työssä jaksamista ovat haastateltavat saaneet parannettua muuttamalla vanhoja rutiineja. Joka päivä ei välttämättä tarvitse tehdä kaikkia mahdollisia töitä, jos tuntuu että jaksamisen kanssa on hankaluuksia. Silloin on parempi että tekee vain pakolliset työt ja kerää lopun ajasta voimia tulevan varalle. Jaksamista koettelevat erityisesti sesonkiajat, jolloin työt on tehtävä jaksamisen äärirajoilla. Hyvä keino jaksamista edistämään, jos vain mahdollista, on katkaista päivä nukkumalla välissä ja jatkaa töitä taas myöhemmin. Pienikin lepo auttaa jaksamaan kiireisimpinä hetkinä. Pitkään näin ei kuitenkaan voi jatkaa.

H4. *Kukas sinne tulee sanomaan, että sun pitää joka päivä hulluna jotain tehdä. Vähä jos meinaa väsyttää ja hermot palaa niin tekee vaan ne pakolliset ja vetää välillä henkeä.*

H5. *Mäkin usein sesonkiaikoina saatan katkaista sen päivän kahteen osaan ja mä nukun kahdessa erässä ja tekee ne välit töitä.*

Joskus työt tuntuvat kasaantuvan. Silloin on tehtävä suunnitelma itseään varten siitä miten rästissä olevat työt aikoo hoitaa. Kaikkea ei voi tehdä kerralla ja se tulee myös itse hyväksyä. Jos taas jättää kaiken tekemättä aiheuttaa sekin jatkuvaa murhetta, kun tietää töiden odottavan tekijäänsä. Töihin pitää tarttua järjestelmällisesti. Kun saa jonkin asian tehtyä ja huomaa töiden etenevän, saa siitä itselleen taas lisävirtaa. Maataloudessa aikataulu hoitaa rästiin jääneitä töitä voi olla useita vuosia. Siksi viljelijältä vaaditaan pitkäjänteisyyttä, paineensietokykyä sekä tietynlaista huumoria elämänasenteessa.

H1. *Ettei joka ikinen homma roiku ja ole tekemättä, mutta ei ole niin, että tänään on tehtävä kaikki mitä on nyt rästissä.*

5.6 Koulutuksen kehittämisehdotukset

Haastateltavien mielestä koulutusta voisi muuttaa nykyistä enemmän työelämälähtöisemmäksi. Sellaiset harjoitustyöt, jotka nyt on tehty ainoastaan esimerkkimielessä pelkästään paperille, voitaisiin jatkossa tehdä esim. Mustialan opetusmaatilán tarpeisiin. Tämän tyyllisille töille sopiva työmuoto voisi olla ryhmätyö.

Opetusmaatilalta toivotaan nykyistä enemmän monipuolisuutta. Sekä kasvintuotanto että kotieläinpuolta toivottiin kehitettävän. Peltoviljelyn osalta toivotaan että viljelyksessä olisi mahdollisimman monipuolisesti eri kasveja ja niitä käytettäisiin myös opetustarkoituksessa enemmän hyödyksi. Vaikka yhteistyötä tehdään tälläkin hetkellä MTT:n kanssa kenttäkokeiden muodossa, jää koetoiminta kuitenkin suurelta osin opetuksen ulkopuolelle. Tämän yhteistyön liittäminen opetukseen olisi suotavaa. Tällä hetkellä Mustialan opetusmaatilán ainoat kotieläimet ovat lypsylehmiä ja niiden lisäksi haastateltavat odottaisivat monipuolisuutta myös eläinten osalta. Kyseessä on kuitenkin opetusmaatila ja opiskelijoiden olisi syytä tutustua monipuolisesti erilaisten eläinten pitoon myös käytännössä.

Yhtenä ryhmätyönmuotona ehdotettiin mallia, jossa opiskelijoille annettaisiin jokin peltopinta-ala koulun pelloista ja opiskelijat itse suunnittelisivat sille viljeltävät kasvit sekä markkinoisivat sadon tavoitteena mahdollisimman hyvä tuotto. Samaa ideaa voitaisiin soveltaa eläinpuolelle. Harjoitusmallissa tulisi nykyistä paremmin esille käytännön työssä vaadittavat taidot. Jos opiskelijat yhdessä esim. tilanhoitajan kanssa suunnittelisivat tilan asioita, näkyisivät tulokset konkreettisemmin kuin pelkästään paperille tehtyinä. Motivaation kannalta tällainen työmuoto olisi varmasti hyvä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Työni tekemistä varten puitteet ovat olleet hyvät. Ryhmähaastattelutilaisuus oli todella onnistunut ammattitaitoisten tutkijoiden, sanavalmiiden haastateltavien sekä Mustialan oppilaitoksen tarjoamien tilojen ansiosta. Tavoitteessani löytää tilaisuutta varten mahdollisimman laajasti eri tuotantosuuntien edustajia en täysin onnistunut. Mutta otosta ei voi myöskään pitää epäonnistuneena, koska kaikki haastateltavat poikkesivat kuitenkin taustoiltaan ja erilaisia näkökulmia ja mielipiteitä tilaisuudessa kuultiin runsaasti. Tilaisuuden antia voidaan pitää varsin monipuolisena ja tarkoituksenmukaisena. Haastateltaville esitetyt väittämät olivat selkeitä ja niiden alla käydyt keskustelut seurasivat asetettua aihepiiriä. Viiden haastateltavan otos on kuitenkin pieni ja kovin pitkälle meneviä yleistyksiä ja johtopäätöksiä ei tästä syystä voi tehdä.

Maailma muuttuu ja muutokset vaikuttavat myös maatalouteen. Tulevaisuuden ennakoiminen on hankalaa johtuen raaka-aineiden hintojen voimakkaista heilahteluista sekä lyhytjänteisestä EU:n maatalouspolitiikasta. Yksittäisen maatilalla on kuitenkin epävarmuustekijöistä huolimatta, tehtävä päätöksiä tulevaisuuden varalle säilyäkseen elinvoimaisena. Kehitystyö vaatii kauaskatseisuutta sekä uskoa omaan kykyihinkin. Vaihtoehtoina on joko nykyisen tuotannon laajentaminen, erikoistuminen, jokin sivuelinkeino tai tuotannon alasajo. Haastatteluun osallistuneilla viljelijöillä oli kaikilla tarkoituksena jatkaa maatilansa toimintaa, sitä edelleen kehittämällä.

Nykyisiä valmiuksiaan kehittämistyöhön haastateltavat pitivät hyvinä. Oppia johtamiseen ja kehittämiseen on saatu koulusta, mautiloilla työskenneltäessä ja muista lähteistä, esim. osa armeijan johtajakoulutuksesta. Usko omaan kykyihinkin on vahvaa. Kuitenkin todettiin, että koskaan ei voi olla täysin oppinut, joten aina pitää hankkia tietoja ja taitoja lisää. Itsensä kehittäminen on välttämätöntä, koska samalla kehitetään omaa maatilaa ja yritystä. Kouluajalta mautilaharjoittelu oli osalle haastateltavista ratkaisevaa aikaa oman maatilalla tulevaisuudensuunnitelmien suhteen. Perehtymällä vieraan maatilalla toimintaan, saattoi sieltä poimia ne asiat, jotka oli tehty hyvin ja soveltaa niitä omalla tilalla.

Oman maatilalla kehitystyön katsottiin alkaneen kunnolla siinä vaiheessa, kun mautila oli siirtynyt haastateltavien itsensä omistukseen. Osa oli jo sitä ennen osallistunut mautilaa koskevaan päätöksentekoon. Perheviljelmillä edetään yleisesti niin, että ensin opitaan tekemään mautilalla töitä, vasta myöhemmin osallistutaan enenemässä määrin päätöksentekoon. Kun tila on omilla nimillä, voidaan tehdä täysin itsenäisiä päätöksiä. (Gasson & Errington 1993, 217.) Haastateltavilla tilan kehittäminen on alkanut pienistä asioista, kuten työtapojen muuttamisesta tehokkaammiksi. Kehittämistyö ei kuitenkaan tarkoita ainoastaan tehokkuuden lisäämistä maksimaalisen voitontavoittelun nimissä. Nuoret viljelijät antavat paljon arvoa terveydelle, työssä viihtymiselle, vapaa-ajalle ja perheelle. Kehitystyössä huomio kiinnittyy ensimmäiseksi päivittäin toistuviin rutiinimaisiin työvaiheisiin, joita uudelleen suunnitteleamalla säästyy huomattavasti työtunteja vuositasolla. Laajemmat suunnitelmat ja investoinnit saavat odottaa joitakin vuosia sukupolvenvaihdoksesta. Uudet viljelijät haluavat ensin

selvittää maatilansa nykykunnan, ennen kuin tekevät suuria ratkaisuja. Kehitystyötä pidetään pitkäjänteisenä työnä ja omia ideoita pitää tarkastella kriittisesti ja ideoille pitää antaa aikaa kypsyä mielessä. Vertailevaa tutkimusta kannattaa tehdä muiden ratkaisuihin perehtymällä. Omalla kohdallaan haastateltavat kokivat kehitystyön olleen tuloksellista. Työmäärää on saatu vähennettyä, kun taas liikevaihtoa on pystytty jopa kasvattamaan. Maatalouden tuloksen suhteen on pysytty samalla tasolla, mikä on normaalia, koska juuri sukupolvenvaihdoksen jälkeisinä vuosina ei voida olettaa tuloksessa päästävän aivan huipputasolle (Maatilayrityksen menestystekijät 2008, 9).

Yhtenä tärkeimpänä lähteenä uudelle tiedolle ja ideoille pidettiin Mustialasta saatuja kavereita. Heistä on ollut hyötyä jo heti kouluun tultaessa. Opiskelijoilla on erilaisia taustoja ja tästä syystä myös erilaista tietoa ja taitoa maatalouteen liittyen. Haastateltavien oma osaaminen on laajentunut muiden opiskelijoiden kanssa käydystä ajatustenvaihdosta. Opiskeluaikana vapaa-ajalla on yhdessä muiden kanssa mietitty uusia ideoita, tehty vertailuja sekä samalla rakennettu verkostoja tulevaisuuden varalle. Tällöin on saatu siirrettyä eri ihmisten kokemuseräistä ja käytännön työstä opittua hiljaista tietoa suuremman ihmisjoukon käyttöön. Se on tärkeä saavutus, koska hiljaisen tiedon jakaminen on hankalaa (Huhtanen 2007, 5). Koska agrologit sijoittuvat valmistumisensa jälkeen laajasti monenlaisiin tehtäviin, kertyy vanhoista opiskelijakavereista valmis verkosto eri osa-alueiden asiantuntijoita. Kaikkein läheisimpiin opiskelijakavereihin saataan olla yhteydessä lähes päivittäin. Heidän merkityksensä on todella suuri luotettavina ystävinä ja vertaistukena. Heille voi aina soittaa, kun eteen tulee päiviä jolloin kaivataan ymmärrystä ja ongelmienratkaisukykyä. Yhteydessä ollaan ja yhteistyötä tehdään myös monella muulla tapaa.

Hiljaisen tiedon merkitys korostui ryhmähaastattelutilaisuudessa. Hiljainen tieto kehittyy hitaasti ja sen saaminen muilta omaan käyttöön on pitkä prosessi. Eläkkeelle jäävien ihmisten hiljainen tieto uhkaa usein jäädä hyödyntämättä. (Huhtanen 2007, 7.) Perheviljelmällä on hyvät edellytykset hiljaisen tiedon siirtymisellä seuraavalle sukupolvelle, koska maatalan töitä tehdään useita vuosia sukupolvien yhteistyönä. Tällöin kokemuseräisesti hyväksi havaittujen toimintatapojen oppiminen on tehokasta. Maatilat ovat kaikki yksilöllisiä ja juuri siksi kokemuseräisen tiedon merkitys ja sen siirtäminen jatkajalle on tärkeää, koska jo olemassa olevaa tietoa voidaan tällöin käyttää hyväksi.

LÄHTEET

- Agrologit 2011. Agrologi?
<http://www.agrologit.fi/agrologi.php> Viitattu 10.2.2011
- Gasson, R. & Errington, A. 1993. The Farm Family Business. Wallingford: Cab International.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osin uud.p. Jyväskylä: Gummerus.
- Huhtanen, P.2007. Uuden tietopääoman luominen ja johtaminen. Kiinko
- Kuhmonen, T. & Niittykangas, H.2008. Maaseudun tulevaisuus, ajattelun käsikirja. Jyväskylä: Gummerus
- Kurki, M. & Mäki-komsi, S. a 1996. Oppiminen tietokoneavusteisessa ympäristössä. Tampereen yliopisto.
<http://matwww.ee.tut.fi/kamu/julkaisut/raportit/oppimi06.htm>
Viitattu 2.3.2011
- Kurki, M. & Mäki-komsi, S. b 1996. Oppiminen tietokoneavusteisessa ympäristössä. Tampereen yliopisto.
<http://matwww.ee.tut.fi/kamu/julkaisut/raportit/oppimi09.htm>
Viitattu 2.3.2011
- Lappalainen, E. 2008. Yrittäjät ja palkansaajat kohta tasoissa. Agrologit 2/2008, 12 -14
- Maatilayrityksen menestystekijät. 2008. Tieto tuottamaan. Porvoo: ProAgria Maaseutukeskusten Liitto.
- MTT 2009, mahdollisuuksien maaseutu - ohjelma,
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/maaseutuyritys/mahdollisuuksienmaaseutu> Viitattu 4.1.2011
- Niemelä, S. 2002. Menestyvä yritysverkosto. Verkostonrakentajan abc. Helsinki: Edita.
- Rantamäki-Lahtinen, L. 2010. Ensimmäiset kymmenen vuotta maaseutuyrittäjänä - hanke-esittelymoniste.
- Tampereen yliopisto 2011, Hiljainen tieto.
<http://www.uta.fi/viesverk/viesttiet/tieto/hiljainen.html> Viitattu 14.2.2011

Torkko, M. 2006. Maatilakytkeäisten yritysten toimintamalleja. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Vehmasto, E. 2009. Innovaatiotoiminta Lounais-Hämeen hevostalouden yrityskeskitymässä. Helsinki: MTT

RYHMÄHAASTATTELUTILAISUUDEN VÄITTÄMÄT

Ympäristön tarjoamat mahdollisuudet ja haasteet

Väite 1. Maaseutu tarjoaa paljon erilaisia mahdollisuuksia harjoittaa yritystoimintaa.

- Millaiseksi mahdollisuudeksi tai rajoitteeksi yrittäjät kokevat maaseudun mikroympäristön (naapurit, yhteisön normit yms) yrittäjyyden kannalta.
- Miten makrotason asiat ovat mahdollistaneet ja rajoittaneet asioita? Makrotason asioita ovat mm. politiikka, byrokratia, hinnat, markkinat, kustannukset, jatkuva muutos, epävarmuus, riskit, ym.

Näkemyksiä siitä miten yrityksen kehittäminen on onnistunut

Väite 2. Olen onnistunut kehittämään tilaani/yritystäni haluamallani tavalla.

- Kasvu, laajentaminen, jostain luopuminen
- Muu kehittäminen ja innovaatiot
- Työvoima, organisointi, perhesuhteet
- Mahdollisuuksiin ja muutokseen vastaaminen
- Yllätykset

Talouden haasteet

Väite 3. Tilamme talous on kehittynyt ennen aloittamista tehtyjen suunnitelmien mukaan.

- Miten tilan taloudellinen tilanne on kehittynyt? Yllätykset?
- Kannattavuus ja kustannukset
- Rahoitus, vakavaraisuus, maksuvalmius
- Resurssit, niiden hankkiminen ja järjestely
- Riskit ja epävarmuus talouden osalta

Jaksaminen

Väite 4. Yrittäjän arki on stressaavaa

- Jaksaminen, stressi
- Perhe, asuminen työpaikalla
- Kiire, töiden organisointi, työvoima
- Rohkeus luopua
- Toimeentulo: osa-aikaisuus, päätoimisuus

Osaaminen ja sen kehittäminen

Väite 5. Minulla on riittävästi tietoa ja osaamista tilan kehittämiseen ja johtamiseen.

- Onko riittävästi tietoa ja taitoa sen hakemiseen?
- Osaaminen ja sen kehittäminen
- Resurssien hyödyntäminen, kasvu, ideointi
- Hiljainen tieto
- Kontaktit, verkostot ja yhteistyö

Millaisia kokemuksia on agrologikoulutuksesta, miten sitä voisi kehittää?

Väite 6. Koulutuksen aikana kehitin omaa yritystäni.

- Miten se tapahtui: opinnäytetyö, harjoittelu, projektit, harjoitustyöt (perinteinen opetus)
- Miten sen olisi pitänyt tapahtua?
- Saitko tehdä haluamiasi yksilöllisiä projekteja, jos ne eivät liittyneet opintojaksoihin (starttihautomot)?

Liite 2.

RYHMÄHAASTATTELUTILAISUUDEN OHJELMA

Ryhmähaastattelutilaisuus järjestettiin Mustialassa 27.4.2010

Päivän ohjelma:

9.00 Kokoon tuleminen Mustialaan

9.30 Kahvi, samalla hankkeen esittely ja jokaisen paikallaolijan lyhyt esittely itsestä

10.00 Ryhmähaastattelu

11.30 Vanhemman tutkijan Ari Rajalan esitelmä tilan oman kylvösiemenen laadusta

12.00 Ruokailu, tämän jälkeen tilaisuus on päättynyt